

Vergaderjaar 2008–2009

31 792 VIII

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2008 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 en 2 (uitgaven/verplichtingen en ontvangsten)

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2008 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R. H. A. Plasterk

B. BEGROTINGSTOELICHTING

Inhoudsopgave	blz.
1. Leeswijzer	3
2. Het beleid	3
2.1 Overzicht belangrijkste uitgaven en ontvangsten	3
2.2 De beleidsartikelen	6
2.3 De niet-beleidsartikelen	33

1. Leeswijzer

Allereerst is de begrotingsstaat voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten voor de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opgenomen. Hierin wordt inzicht gegeven in de financiële wijzigingen die op beleidsartikelniveau worden voorgesteld in de begroting voor het jaar 2008.

Daarna is onder het onderdeel 2 «Het beleid» in de begrotingstoelichting eerst de aansluiting gemaakt met de Najaarsnota 2008. Vervolgens worden de belangrijkste begrotingsmutaties uit dit wetsvoorstel gespecificeerd en toegelicht.

Tenslotte wordt inzicht gegeven in de financiële mutaties die op beleidsartikelniveau zijn opgenomen via de verdiepingsbijlage.

2. Het beleid

2.1 Overzicht belangrijkste uitgaven en ontvangstenmutaties

In de 2e suppletoire begroting van OCW wordt een verdere uitwerking gegeven van de effecten van de besluiten van het Kabinet over de Najaarsnota voor het begrotingshoofdstuk van OCW (VIII). Als gevolg hiervan wordt in de OCW-begroting in 2008 een uitgavenpeil van circa € 34,7 miljard geraamd. Het geraamde ontvangstenniveau is circa € 2,1 miljard.

In tabel 1 wordt de aansluiting getoond van de uitgaven en ontvangsten tussen de 1e suppletoire begroting 2008 en de 2e suppletoire begroting 2008. Een deel hiervan is al gepresenteerd in de Miljoenennota 2009 en de hiermee samenhangende OCW-begroting.

Tabel 1: Overzicht belangrijkste suppletoire mutaties 2008 (x € 1 miljoen)

	Artikel	Uitgaven	Ontvangsten
Stand ontwerpbegroting 2008		32 576,9	1 207,8
Stand 1e suppletoire begroting 2008 (Voorjaarsnota)		34 704,6	2 063,5
Belangrijkste mutaties:			
1) Ramingsbijstelling kinderopvang	24	289,0	12,0
2) Brand TU Delft	7	25,0	
3) Taal en Rekenen	1,3,4 en 6	21,0	
4) Conciërges	9	3,7	
5) Ramingsbijstelling studie-financiering	11	- 163,0	20,0
6) OV-kaart	11	300	
7) FES	diversen	- 74,1	- 74,1
8) Intertemporele compensatie	diversen	- 85,2	
9) Overige mutaties		0,9	35,2
Stand 2e suppletoire begroting 2008 (Najaarsnota)		35 021,9	2 056,6

Toelichting

De belangrijkste beleidsmatige mutaties, die de begrotingsomvang beïnvloeden, zijn de volgende:

1) Ramingsbijstelling kinderopvang

De raming voor de Wet Kinderopvang wordt verhoogd uit generale middelen als gevolg van meer gebruik dan oorspronkelijk was verondersteld. Het artikel kinderopvang wordt daarom verhoogd met € 289 miljoen in 2008.

2) Brand TU Delft

In verband met de brand op de Technische Universiteit Delft in mei 2008, is besloten € 25 miljoen bij te dragen aan de kosten van de nieuwbouw van de faculteit bouwkunde.

3) Taal en Rekenen

Deze post betreft de verwerking van de impuls voor het deltaplan Taal en Rekenen op de OCW-begroting. Over de doelstellingen en maatregelen is de Tweede Kamer reeds op 28 april 2008 geïnformeerd (Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 332).

4) Conciërges

In 2008 konden scholen een aanvraag indienen voor extra middelen om een conciërge aan te stellen. Deze regeling werd overtekend. In combinatie met de € 10 miljoen die de Kamer vanaf 2009 ter beschikking heeft gesteld is met het extra bedrag van € 3,7 miljoen in 2008 toch mogelijk aan de wens van de Kamer te voldoen om alle aanvragen van scholen voor een conciërge al voor het lopende schooljaar 2008/2009 te honoreren.

5) Ramingsbijstelling studiefinanciering

De meevaller bij studiefinanciering is onder andere veroorzaakt door minder aanvragen voor de aanvullende beurs en de controleresultaten door de IB-groep. Dit laatste heeft geleid tot terugvordering van betaalde studiefinancieringen. Ten slotte is de raming voor de leenvoorziening/prestatiebeurs (niet relevante kader) met € 100 miljoen verlaagd. De stijging van de uitgaven rentedragende lening is ten opzichte van 2007 lager dan verwacht.

6) OV-kaart

Deze post betreft een kasschuif van de OV-kaart van € 300 miljoen. In het kader van optimalisering van kasritmes van de Staat wordt een gedeelte van de verplichtingen aan de vervoersbedrijven voor de OV-kaart 2009 al in 2008 voldaan.

7) FES

Een deel van de FES-gelden (w.o. huisvesting brede school, beelden voor de toekomst, beroepsonderwijs in bedrijf) komt niet in 2008 tot besteding. De uitgaven en ontvangstenraming voor 2008 wordt daarom met € 74,1 miljoen verlaagd.

8) Intertemporele compensatie

De OCW-begroting wordt voor 2008 neerwaarts bijgesteld met € 85,2 miljoen. Dit betreft voor een deel een kasschuif in het kader van het actieplan «LeerKracht van Nederland». Daarnaast is er sprake van een kasschuif in verband met een wijziging in de wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) vanwege de invoering van de gratis schoolboeken. Tenslotte is het opstellen van de regeling Huisvesting Brede School vertraagd door besluitvorming over de uitvoering en zal daarom pas in 2009 tot uitbetalingen leiden. De middelen die samenhangen met bovenstaande kasschuiven worden via de systematiek van de eindejaarsmarge naar 2009 overgeheveld.

9) Overige mutaties

Daarnaast is er een uitgavensaldo van beleidsmatige en autonome uitgavenmutaties, die de begrotingsomvang beïnvloeden (totaal – € 39,5 miljoen) en technische bijstellingen (totaal € 40,4 miljoen). Deze categorieën tellen op tot € 0,9 miljoen. Tenslotte is er nog een ontvangstensaldo van autonome mutaties, die de begrotingsomvang beïnvloeden (totaal

€ 0,6 miljoen) en technische bijstellingen (totaal € 34,6 miljoen). Deze categorieën tellen op tot € 35,2 miljoen.

2.1.1 Utdeling van de loon- en prijsbijstelling

Loonbijstelling

De mutatie op de post loonbijstelling wordt veroorzaakt door de loonbijstelling tranche 2008. De verdeling van de loonbijstelling over de verschillende beleidsartikelen is in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 2: Loonbijstelling (bedragen x € 1 000)

	2008
Primair onderwijs	271 663
Voortgezet onderwijs	181 833
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	74 414
Hoger beroepsonderwijs	52 063
Wetenschappelijk onderwijs	83 464
Internationaal beleid	321
Onderwijspersoneel	5 152
Studiefinanciering	1 377
Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	324
Lesgelden	113
Cultuur	17 288
Media	900
Onderzoek en wetenschappen	23 098
Kinderopvang	50 055
Emancipatie	151
Ministerie algemeen	2 028
Inspecties	1 215
Adviesraden	170
Totaal	765 629

Prijsbijstelling

De mutatie op de post prijsbijstelling wordt veroorzaakt door de uitdeling van de prijsbijstelling van € 184,3 miljoen. Het betreft de uitdeling exclusief de indexering van de WSF/WTOS. De verdeling van de prijsbijstelling over de verschillende beleidsartikelen is in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 3: Prijsbijstelling (bedragen x € 1 000)

	2008
Primair onderwijs	26 696
Voortgezet onderwijs	22 510
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	22 442
Technocentra	217
Hoger beroepsonderwijs	14 792
Wetenschappelijk onderwijs	26 609
Internationaal beleid	207
Onderwijspersoneel	840
Studiefinanciering	18 440
Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	198
Lesgelden	69
Cultuur	9 440
Media	19 286
Onderzoek en wetenschappen	7 624
Kinderopvang	12 846
Emancipatie	249
Ministerie algemeen	1 458
Inspecties	315
Adviesraden	65
Totaal	184 303

2.2 De beleidsartikelen

Artikel 1. Primair Onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	8 698 738	8 740 380	292 413	9 032 793
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	8 699 919	8 741 561	292 413	9 033 974
Programma-uitgaven	8 693 879	8 734 474	292 640	9 027 115
<i>Leerlingen volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor primair onderwijs</i>	<i>8 103 979</i>	<i>8 110 600</i>	<i>454 989</i>	<i>8 565 589</i>
• Personele bekostiging	6 986 302	6 992 110	441 199	7 433 309
• Materiële bekostiging	1 076 475	1 080 488	17 217	1 097 705
• Onderwijspersoneelsbeleid	7 240	6 947	- 120	6 827
• Invoering onderwijsnummer	9 224	3 624	500	4 124
• Versterken positie ouders	3 346	3 396	0	3 396
• Overig	21 393	24 036	- 3 808	20 228
<i>Leerlingen volgen onderwijs van hoge kwaliteit</i>	<i>33 962</i>	<i>41 587</i>	<i>8 126</i>	<i>49 713</i>
• Ontwikkeling taal- en rekenonderwijs	2 440	2 440	7 600	10 040
• Leer- en hulpmiddelen	1 000	1 000	0	1 000
• Innovatie in het primair onderwijs	5 850	5 850	05 850	
• Vergroten kwaliteitszorg	600	700	0	700
• Verbreding techniek in het basisonderwijs	8 600	7 625	340	7 965
• Cultuur en school	8 400	16 850	0	16 850
• Schoolbegeleiding	5 969	5 981	215	6 196
• Overig	1 103	1 141	- 29	1 112
<i>Leerlingen kunnen zonder drempels het primair onderwijs volgen dat het beste past bij hun talenten en specifieke behoeften</i>	<i>353 954</i>	<i>350 015</i>	<i>13 056</i>	<i>363 071</i>
• Passend onderwijs, WSNS en LGF	48 413	47 337	2 990	50 327
• Gemeentelijk Onderwijssachterstandenbeleid	191 101	191 348	5 498	196 846
• Voor- en vroegschoolse educatie	84 100	80 991	2 793	83 784
• Eerste opvang aan leerplichtige asielzoekers	1 151	1 151	60	1 211
• Faciliteiten zieke leerlingen	6 227	6 227	344	6 571
• Veiligheid op school	21 450	21 450	1 184	22 634
• Overig	1 511	1 511	187	1 698
<i>Leerlingen krijgen een beter aanbod van aansluitende voorzieningen in en om de school</i>	<i>17 178</i>	<i>36 578</i>	<i>- 28 790</i>	<i>7 788</i>
• Brede scholen	3 650	30 050	- 28 849	1 201
• Dagarrangementen en combinatiefuncties	9 980	1 980	0	1 980
• Tussenschoolse opvang	3 215	4 215	59	4 274
• Buitenschoolse opvang	145	145	0	145
• Overig	188	188	0	188
<i>Voorcalculatorische uitdelingen</i>	<i>152 541</i>	<i>152 541</i>	<i>- 152 541</i>	<i>0</i>
<i>Programmamakosten-overig</i>	<i>32 265</i>	<i>43 153</i>	<i>- 2 199</i>	<i>40 954</i>
• Uitvoeringsorganisatie IBG	13 340	21 483	- 1 941	19 542
• Uitvoeringsorganisatie CFI	18 925	21 670	- 258	21 412
Apparaatsuitgaven	6 040	7 086	- 227	6 859
Ontvangsten	41 106	72 922	- 15 700	57 222

Toelichting mutaties

Voor artikel 1 (Primair onderwijs) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 292,4 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Voor € 319,8 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van auto-

nome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 27,4 miljoen gedaald.
De ontvangsten zijn met € 15,7 miljoen gedaald, het betreft uitsluitend technische mutaties.

Toelichting uitgavenmutaties

Intertemporele compensatie (– € 8,7 miljoen)

Om de middelen die ingezet worden voor de taakstellingen op dit beleids-terrein op een juiste manier over de jaren te verdelen, is een verschuiving over de jaren nodig. Over de jaren heen is deze verschuiving van middelen budgettair neutraal. Verder wordt met deze mutatie € 6,2 miljoen niet FES -middelen voor de brede school doorgeschoven naar 2009 omdat het opstellen van de regeling huisvesting brede school is vertraagd. Deze mutatie doet zich voor op de doelstelling «leerlingen krijgen een beter aanbod van aansluitende voorzieningen in en om de school».

Bijdrage actieplan LeerKracht van Nederland (– € 3,0 miljoen)

Deze mutatie betreft de bijdrage vanuit beleidsartikel 1 (Primair Onderwijs) aan het actieplan LeerKracht van Nederland (zie artikel 9). Dekking daarvoor is gevonden binnen de loon- en prijsbijstelling 2008 en binnen de oploop van de middelen voor bestuur en management. Deze mutatie doet zich voor op de doelstelling «Leerlingen volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor primair onderwijs».

Conciërges Primair Onderwijs (– € 3,7 miljoen)

Tijdens de Algemene Politieke beschouwingen is m.i.v. 2009 een bedrag van € 10 miljoen beschikbaar gekomen voor de resterende aanvragen conciërges PO. Door versobering van diverse projectbudgetten en temporiseren van onderzoeken komt met deze mutatie ook voor 2008 een bedrag beschikbaar, zodat de honorering van de desbetreffende resterende aanvragen al dit schooljaar kan plaatsvinden. Deze mutatie (naar artikel 9) doet zich voor op de doelstelling «Leerlingen volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor primair onderwijs».

Vrijval prijsbijstelling 2008 (– € 8,4 miljoen)

De materiële uitgaven van het primair onderwijs kennen een wettelijk verplichte prijscompensatie. De systematiek waarmee deze compensatie wordt bepaald, wijkt af van de berekeningswijze voor de algemene prijsbijstelling voor de uitgaven van het Rijk. Met deze mutatie wordt het niet benodigde bedrag weggeboekt. Deze mutatie doet zich voor op de doelstelling «Leerlingen volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor primair onderwijs»

Brede scholen (– € 23,7 miljoen)

Het opstellen van de regeling Huisvesting Brede School is vertraagd door besluitvorming over de uitvoering en zal daarom pas in 2009 tot uitbetalingen leiden. Naast de eerder vermelde intertemporele compensatie (zie voorgaande paragraaf) is een desaldering van de FES-middelen nodig (zie ook de toelichting op de ontvangstenmutaties). Deze mutatie doet zich voor op de doelstelling «leerlingen krijgen een beter aanbod van aansluitende voorzieningen in en om de school».

Toelichting ontvangsten mutaties

Het opgenomen bedrag van –/– € 15,7 miljoen betreft voor – € 23,7 miljoen een desaldering, waarmee de FES-middelen ten behoeve van de huisvesting brede school van 2008 naar 2009 worden verplaatst, en een desaldering van € 8 miljoen waarmee een ontvangst vanuit de reserves

van het Participatiefonds wordt ingezet ten behoeve van de dekking van het actieplan LeerKracht van Nederland.

Artikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	5 989 329	6 269 690	187 380	6 457 070
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	6 022 206	6 302 567	185 752	6 488 319
Programma-uitgaven	6 017 375	6 297 344	185 525	6 482 869
<i>Leerlingen volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor voortgezet onderwijs</i>	<i>5 942 882</i>	<i>6 225 354</i>	<i>187 466</i>	<i>6 412 820</i>
• Personele en materiële bekostiging	5 746 453	5 817 001	192 030	6 009 031
• Efficiency in het onderwijs (FES)	6 250	9 053	- 8 283	770
• Onderwijsverzorging en projecten	68 938	67 777	2 983	70 760
• Gratis schoolboeken	90 000	297 061	0	297 061
• Belangenbeh.t.dienstverl. ICT (po, vo, be)	31 241	34 462	736	35 198
<i>Leerlingen volgen voortgezet onderwijs van hoge kwaliteit</i>	<i>23 298</i>	<i>21 298</i>	<i>5 201</i>	<i>26 499</i>
• Kwaliteitsprojecten via VO-Raad	6 939	6 939	0	6 939
• Kwaliteitsbeleid vo	16 359	14 359	5 201	19 560
<i>Leerlingen kunnen zonder drempels het voortgezet onderwijs volgen dat het beste past bij hun talenten en specifieke behoeften</i>	<i>17 240</i>	<i>21 063</i>	<i>- 9 965</i>	<i>11 098</i>
• Uitbreiding zorgstructuur naar havo/vwo	990	990	35	1 025
• Deltaplan bèta en techniek	10 000	10 073	0	10 073
• Doeltreffendheid hoogbegaafde leerlingen (FES)	6 250	10 000	- 10 000	0
<i>Leerlingen ervaren een goede aansluiting tussen onderwijsfasen in hun doorlopende leerlijn</i>	<i>2 203</i>	<i>3 964</i>	<i>0</i>	<i>3 964</i>
• Onderbouw	1 366	1 800	0	1 800
• Bovenbouw: tweede fase havo/vwo + doorontw. vmbo	837	2 164	0	2 164
• Doorontwikkeling vmbo t.b.v. betere voorber. Vervolgonderwijs		0	0	0
<i>Leerlingen krijgen een beter leeraanbod gericht op sociale en maatschappelijke vaardigheden</i>	<i>8 485</i>	<i>4 798</i>	<i>0</i>	<i>4 798</i>
• Maatschappelijke stage	4 985	4 798	0	4 798
• Brede school	3 500	0	0	0
<i>Programmakosten-overig</i>	<i>23 267</i>	<i>20 867</i>	<i>2 823</i>	<i>23 690</i>
• Uitvoeringsorganisatie IBG	14 642	12 242	2 288	14 530
• Uitvoeringsorganisatie CFI	8 625	8 625	535	9 160
Apparaatsuitgaven	4 831	5 223	227	5 450
Ontvangsten	73 740	85 878	- 21 083	64 795

Toelichting mutaties

Voor artikel 3 (Voortgezet onderwijs) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 185,8 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Voor € 214,2 miljoen betreft het technische mutaties, als gevolg van de uitdeling van de loon- en prijsbijstelling 2008 en de start van de toekenning aan de scholen voor de middelen in het kader van «Leerkracht Nederland». Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 28,5 miljoen gedaald.

De ontvangsten zijn met € 21,1 miljoen gedaald, als gevolg van technische mutaties.

Toelichting per operationele doelstelling

Leerlingen volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor voortgezet onderwijs

- Diverse intertemporele kasschuiven van 2008 naar latere jaren, in totaal voor een bedrag van € 23,6 miljoen is nodig om het begrotingsbeeld over de jaren heen sluitend te krijgen.
- Overheveling naar artikel 9 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid ten behoeve van het maatregelenpakket in het kader van «Leerkracht Nederland» voor een bedrag ad -/- € 2,6 miljoen.

Artikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	3 173 929	3 222 929	333 155	3 556 084
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	3 189 536	3 265 165	73 718	3 338 883
Programma-uitgaven	3 186 031	3 261 635	73 437	3 335 072
<i>Deelnemers volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie</i>	<i>2 594 937</i>	<i>2 604 124</i>	<i>83 565</i>	<i>2 687 689</i>
• Bekostiging roc's	2 459 817	2 469 419	89 151	2 558 570
• Bedrag per mbo-deelnemer/huisvesting (coalitieakkoord)	8 000	7 585		7 585
• Korting 2e teldatum (coalitieakkoord)	0	0	0	0
• Bekostiging KBB's	111 990	111 990	- 3 194	108 796
• Overig	15 130	15 130	- 2 392	12 738
<i>Deelnemers volgen onderwijs van hoge kwaliteit in innovatieve instellingen en via hoogwaardige stageplekken van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie</i>	<i>110 959</i>	<i>174 710</i>	<i>16 760</i>	<i>191 470</i>
• Innovatiearrangement	20 000	20 000	0	20 000
• Innovatiebox regulier	37 793	37 793	6 702	44 495
• Innovatiebox FES		71 750	1 379	73 129
• Regeling stagebox	35 000	35 000	0	35 000
• Competentiegericht beroepsonderwijs	4 966	4 966	34	5 000
• Taal en rekenen	0	0	9 237	9 237
• Kwaliteit examens mbo	11 499	0		0
• Overig	1 701	5 201	- 592	4 609
<i>Deelnemers kunnen zonder drempels beroepsonderwijs en volwasseneneducatie volgen dat het best past bij hun talenten en specifieke behoeften</i>	<i>290 783</i>	<i>328 435</i>	<i>- 8 994</i>	<i>319 441</i>
• Aanvalsplan Laaggeletterdheid	4 000	4 000	0	4 000
• Leerlinggebonden financiering (LGF)	6 162	17 798	785	18 583
• Educatie	189 609	189 609	6 133	195 742
• Leven Lang Leren en EVC	4 500	30 516	- 13 381	17 135
• Versterken zorgstructuur mbo (IBO bve)	76 494	76 494		76 494
• Overig	10 018	10 018	- 2 531	7 487
<i>Er vallen minder leerlingen gedurende hun schoolloopbaan voortijdig uit het onderwijs</i>	<i>176 185</i>	<i>141 199</i>	<i>- 19 718</i>	<i>121 481</i>
• RMC's	17 440	17 440	5	17 445
• GSB	21 780	21 780	0	21 780
• Kwalificatieplicht 18 jaar	112 000	64 200		64 200
• Convenanten met RMC-regio's	13 597	13 597	- 5 842	7 755
• ESF- Sluiting Loket	0	13 879	- 13 879	0
• Vsv middelen uit onderwijsvelop	10 100	9 035		9 035
• Overig	1 268	1 268	- 2	1 266
<i>Programmakosten-overig</i>	<i>13 167</i>	<i>13 167</i>	<i>1 824</i>	<i>14 991</i>
• Uitvoeringsorganisatie IBG	6 020	6 020	1 612	7 632
• Uitvoeringsorganisatie CFI	7 147	7 147	212	7 359
Apparaatsuitgaven	3 505	3 530	281	3 811
Ontvangsten	3 000	90 998	- 13 969	77 029

Toelichting mutaties

Voor artikel 4 (Beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 73,7 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008.

Voor € 93,6 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van auto-

nome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 19,9 miljoen gedaald.

De ontvangsten zijn met € 14,0 miljoen gedaald. Dit wordt veroorzaakt door technische mutaties.

Toelichting per operationele doelstelling

Deelnemers volgen onderwijs op voldoende toegeruste scholen voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

De verhoging van € 83,6 miljoen van deze operationele doelstelling betreft voornamelijk de bijstelling uit de aanvullende post voor loon- en prijsbijstelling. Daarnaast is het budget verhoogd voor Convenant Leerkracht van Nederland (€ 9,9 miljoen).

Deelnemers volgen onderwijs van hoge kwaliteit in innovatieve instellingen en via hoogwaardige stageplekken van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

De verhoging van deze operationele doelstelling van € 16,8 miljoen betreft voornamelijk beleidsmatige mutaties. De voornaamste beleidsmatige bijstellingen is het budget voor Taal en Rekenen (€ 9,2 miljoen). De extra middelen voor taal en rekenen in het mbo zullen langs twee lijnen worden ingezet. Ten eerste wordt een flink deel van de middelen ter beschikking gesteld aan de instellingen om een fikse intensivering van taal en rekenonderwijs in het mbo mogelijk te maken. Deze middelen zijn nodig met het oog op het verplichte gebruik van normen voor taal en rekenen (Commissie Meijerink) per 1-8-2010, de komende invoering van centrale examens taal en rekenen in het mbo en het gebruiken van diagnostische toetsen vanaf 2009. Ten tweede wordt een deel van de extra middelen gebruikt om centrale examens taal en rekenen in het mbo mogelijk te maken (ontwikkeling, afname, organisatie), de ontwikkeling van diagnostische instrumenten en een ondersteuningsaanbod voor instellingen te faciliteren (steunpunt taal en rekenen mbo). Het bedrag van € 9,2 miljoen is onder andere gevonden door een deel van de prijsbijstelling niet uit te keren (€ 3,5 miljoen) en herschikkingen van middelen binnen het BVE-artikel.

Daarnaast is er een toename van de innovatiebox met € 6,7 miljoen.

Deelnemers kunnen zonder drempels beroepsonderwijs en volwasseneneducatie volgen dat het best past bij hun talenten en specifieke behoeften

De verlaging van deze operationele doelstelling met € 8,9 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door de intertemporele compensatie voor leren en werken (€ 13,3 miljoen).

De projectdirectie Leren & werken richt zich tot 2011 op het realiseren van EVC en duale trajecten. Dit gebeurt door regionale samenwerking te stimuleren. De Fes middelen (beroepsonderwijs in bedrijf) worden gedurende deze periode gebruikt om deze doelen te realiseren, daarom deze middelen ook gespreid over deze periode ingezet om een maximaal resultaat te bereiken.

Er vallen minder leerlingen gedurende hun schoolloopbaan voortijdig uit het onderwijs

De einddeclaraties in het kader van ESF (ESF sluiting loket) voor versterking BBL en bestrijding VSV. zullen niet meer in 2008 binnen komen. Naar verwachting zal behandeling van de einddeclaratie en betaling in 2009 plaatsvinden. Het betreft een daling van € 13,9 miljoen.

Artikel 5. Technocentra

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 5 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	9 217	9 429	- 429	9 000
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	9 217	9 429	- 429	9 000
Programma-uitgaven	9 217	9 429	- 429	9 000
• Basissubsidie	7 000	7 000		7 000
• Speerpuntsubsidie	1 700	1 700		1 700
• Overig	517	729	- 429	300
Ontvangsten	9 136	9 348	- 348	9 000

Toelichting mutaties

Voor artikel 5 (Technocentra) is sprake van een daling van de uitgaven met € 0,4 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008.

Voor € 0,4 miljoen betreft het technische mutaties.

De ontvangsten zijn met € 0,3 miljoen gedaald. Het betreft hier technische mutaties.

Artikel 6. Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	2 115 625	2 126 400	175 855	2 302 255
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	2 085 981	2 083 303	72 579	2 155 882
Programma-uitgaven	2 081 186	2 078 396	72 471	2 150 867
<i>Studenten volgen onderwijs, en (wetenschappelijk) personeel doet onderzoek, in voldoende toegeruste instellingen voor hoger onderwijs</i>				
• Reguliere bekostiging (lumpsum) 1	1 912 723	1 916 722	72 537	1 989 259
• Nieuwe hbo-masteropleidingen	5 000	4 895	149	5 044
<i>Binnen- en buitenlandse studenten volgen hoger onderwijs, en (wetenschappelijk) personeel doet onderzoek, van hoge en excellente kwaliteit</i>				
• Kwaliteitsverbetering docenten	9 638	6 638	202	6 840
<i>Studenten volgen zonder drempels het hoger onderwijs dat het best past bij hun talenten en specifieke behoeften, en worden gestimuleerd om hun opleiding succesvol af te ronden</i>				
• Minder uitval en kwaliteitsimpuls	20 667	14 659	321	14 980
• Verhogen studierendement niet-westerse allochtone studenten 2	6 667	6 527	199	6 726
• Studiekeuze informatie voor het hoger onderwijs	6 500	5 500	122	5 622
• Erkenning van verworven competenties	2 400	2 400		2 400
• Emancipatie	5 000	132		132
• Emancipatie	100	100		100
<i>De samenleving (bedrijven en maatschappelijke organisaties) benut optimaal de kennis van het hoger onderwijs en onderzoek en vice versa</i>				
• Praktijkgericht onderzoek (lectoren en kenniskringen)	119 385	120 585	42	120 627
• Praktijkgericht onderzoek (Raak)	50 585	50 585	1 542	52 127
• Deltaplan bèta/techniek 3	11 300	11 300		11 300
• FES: Investeringsagenda bèta en techniek hoger onderwijs	51 500	51 500	- 1 500	50 000
• FES: Investeringsagenda bèta en techniek hoger onderwijs	6 000	7 200		7 200
<i>Programmakosten-overig 4</i>				
• Uitvoeringsorganisatie IBG	13 773	14 897	- 780	14 117
• Uitvoeringsorganisatie CFI	9 061	9 615	- 920	8 695
• Uitvoeringsorganisatie CFI	4 712	5 282	140	5 422
Apparaatsuitgaven Hoger Onderwijs	4 795	4 907	108	5 015
Ontvangsten	6 017	7 217		7 217

¹ In de middelen voor reguliere bekostiging zijn ook enkele posten voor overige uitgaven verwerkt.

² Deze middelen hebben deels betrekking op de middelen uit de enveloppe van het Coalitieakkoord voor allochtonenbeleid voor ho-instellingen in de Randstad.

³ De middelen voor het Deltaplan bèta/techniek hebben niet alleen betrekking op het hbo maar zijn onderwijsbreed.

⁴ De middelen hebben betrekking op de sector hoger onderwijs.

Toelichting mutaties

Voor het hoger beroepsonderwijs is sprake van een stijging van de uitgaven met € 72,6 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008. Voor € 74,8 miljoen betreft het technische mutaties. Hiervan heeft € 66,9 miljoen betrekking op bijstellingen uit de aanvullende post (zie de toelichting in het algemene deel van deze suppletoire begroting). Als gevolg van beleidsmatige mutaties is de begroting met € 2,2 miljoen verlaagd.

De ontvangsten zijn ongewijzigd.

Artikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 7 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	3 522 001	3 649 974	233 469	3 883 443
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	3 482 611	3 571 443	118 889	3 690 332
Programma-uitgaven	3 482 611	3 571 443	118 889	3 690 332
<i>Studenten volgen onderwijs, en (wetenschappelijk) personeel doet onderzoek, in voldoende toegeruste instellingen voor hoger onderwijs</i>				
• Reguliere bekostiging (lumpsum)	3 424 049	3 518 610	121 670	3 640 280
• Alfa/Gamma-onderzoek	3 409 049	3 510 610	121 203	3 631 813
	15 000	8 000	467	8 467
<i>Binnen- en buitenlandse studenten volgen hoger onderwijs, en (wetenschappelijk) personeel doet onderzoek, van hoge en excellente kwaliteit</i>				
• Kwaliteitsverbetering docenten	42 308	38 608	- 2 884	35 724
• Excellentie in onderwijs: FES	5 000	5 000		5 000
• Excellentie in onderwijs: FES	10 000	10 000		10 000
• Excellentie in onderwijs: binnen- en buitenlands talent 1	14 025	12 325	- 1 213	11 112
• Graduate schools	2 000	0		0
• Nederlandse Instituten in het Buitenland (NIB's), Netherlands Education Support Offices (NESO's), Beeldmerk	7 913	7 913	- 1 671	6 242
• Noodfonds voor internationale hulpacties	1 000	1 000		1 000
• Internationale samenwerking en beurzenprogramma's	2 370	2 370		2 370
<i>Studenten volgen zonder drempels het hoger onderwijs dat het best past bij hun talenten en specifieke behoeften, en worden gestimuleerd om hun opleiding succesvol af te ronden</i>				
• Minder uitval en kwaliteitsimpuls	6 188	4 159	103	4 262
• Verhoging deelname studenten met een handicap	3 333	1 304	103	1 407
	2 855	2 855		2 855
<i>De samenleving (bedrijven en maatschappelijke organisaties) benut optimaal de kennis van het hoger onderwijs en vice versa</i>				
• 3 TU's samenwerking FES	10 066	10 066	0	10 066
	10 066	10 066		10 066
Ontvangsten	21 466	20 082	264	20 346

Toelichting mutaties

Voor wetenschappelijk onderwijs is sprake van een stijging van de uitgaven met € 118,9 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Voor € 106,3 miljoen betreft het technische mutaties. Hiervan heeft € 111,9 miljoen betrekking op bijstellingen uit de aanvullende post (zie ook de toelichting in het algemene deel van deze supplettoire begroting). Als gevolg van beleidsmatige mutaties is de begroting met € 12,6 miljoen gestegen.

De ontvangsten zijn met € 0,3 miljoen gestegen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008.

Toelichting operationele doelstelling

Studenten volgen onderwijs, en (wetenschappelijk) personeel doet onderzoek, in voldoende toegeruste instellingen voor hoger onderwijs

De verhoging van € 121,7 miljoen op het onderdeel is met name het gevolg van het volgende:

- bijstellingen uit de aanvullende post (loon- en prijsbijstellingstranche 2008) ad € 110,1 miljoen;

- een besluit tot een bijdrage van € 25,0 miljoen aan de kosten van nieuwbouw van de faculteit bouwkunde aan de Technische Universiteit Delft in verband met de brand (hiervan is € 5,0 miljoen gedekt binnen meerdere onderdelen van de begroting van artikel 7);
- herschikkingen als gevolg van een herprioritering tussen de artikelen 4, 6, 7 en 16 ad – € 5,1 miljoen en
- – € 3,3 miljoen als saldo van een aantal in- en externe overboekingen en overige mutaties.

Artikel 8. Internationaal Beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	17 990	14 778	560	15 338
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	19 004	18 614	560	19 174
Programma-uitgaven	16 242	16 142	532	16 674
<i>Stimuleren van internationalisering, grensoverschrijdende mobiliteit en institutionele samenwerking teneinde de internationale competenties van lerenden, docenten, kunstenaars en wetenschappers te vergroten</i>	<i>10 574</i>	<i>10 504</i>	<i>432</i>	<i>10 936</i>
• Mobiliteitsprogramma's	7 143	7 450	186	7 636
• Bilaterale samenwerking met andere landen	3 431	3 054	246	3 300
<i>In internationaal verband waarbinnen van de OCW-belangen en benutten van internationale kennis voor de kwaliteit van nationaal beleid</i>	<i>5 688</i>	<i>5 638</i>	<i>100</i>	<i>5 738</i>
• OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	1 777	1 677	50	1 727
• Participeren in multilaterale organisaties	3 282	3 282		3 282
• Stimuleren van internationale uitwisseling van kennis en cultuur, beleidsonderzoek en benchmarking	609	679	50	729
Apparaatsuitgaven	2 762	2 472	28	2 500
Ontvangsten	99	99		99

Toelichting mutaties

Voor artikel 8 (Internationaal beleid) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 0,6 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Het betreft technische mutaties.

Artikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 9 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	177 707	204 657	- 86 943	117 714
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	177 707	204 657	- 86 943	117 714
Programma-uitgaven	174 720	202 423	- 87 016	115 407
<i>Zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende personeel</i>				
• Arbeidsmarkt	95 897	162 670	- 79 152	83 518
• Arbeidvoorwaarden	17 055	9 369	0	9 369
• Sociale zekerheid	10 548	13 379	- 6 000	7 379
Enveloppe lerarenbeleid/actieplan	10 400	10 400	553	10 953
	57 894	129 522	- 73 705	55 817
<i>Versterken van de positie van leraren en zorgen voor personeel van voldoende kwaliteit</i>				
• Opleiding en scholing	44 833	31 703	- 2 006	29 697
• Versterking beroepsgroep	36 836	30 303	- 2 056	28 247
	7 997	1 400	50	1 450
<i>Programmakosten-overig</i>				
• ZVOO	33 990	8 050	- 5 858	2 192
• Uitvoeringsorganisatie CFI	31 910	5 920	- 5 920	0
	2 080	2 130	62	2 192
Apparaatsuitgaven	2 987	2 234	73	2 307
Ontvangsten			625	625

Toelichting mutaties

Voor het arbeidsmarkt- en personeelsbeleid is sprake van een daling van het uitgavenbudget met € 87 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008.

Voor € 88 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is € 1 miljoen aan de begroting toegevoegd.

Op de ontvangsten is nu een bedrag van € 0,6 miljoen opgenomen, het betreft een autonome mutatie.

Zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende personeel

Enveloppe lerarenbeleid/Actieplan LeerKracht van Nederland

- Een bedrag van € 77,6 miljoen is overgeboekt naar de onderwijssectoren po, vo, bve en hbo voor de eenmalige uitkering 2008 uit het actieplan LeerKracht van Nederland.
- De bestaande subsidieregeling voor conciërges wordt verruimd. De aanvragen van ca. 800 basisscholen die in eerste instantie waren afgewezen, worden alsnog gehonoreerd. Hiertoe is € 3,7 miljoen aan de begroting van artikel 9 toegevoegd. Dekking vindt plaats vanuit artikel 1.
- Om de uitgaven voor de regeling afstemming onderwijsarbeidsmarkt in risicoregio's voortgezet onderwijs meerjarig te laten aansluiten met de begrote bedragen is een kasschuif van 2008 naar 2009 van € 2 miljoen gepleegd.

Arbeidsvoorwaarden

Ten behoeve van de arbeidsvoorwaardelijke middelen voorgezet onderwijs is een bedrag van € 6 miljoen naar artikel 3 overgeboekt.

Versterken van de positie van leraren en zorgen voor personeel van voldoende kwaliteit

Opleiding en scholing

De raming is met € 1,1 miljoen neerwaarts bijgesteld doordat project-subsidies en overige uitgaven achterblijven bij de daarvoor geraamde bedragen.

Artikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 11 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	3 651 579	3 831 792	156 620	3 988 412
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	3 651 579	3 831 792	156 620	3 988 412
Programma-uitgaven	3 650 484	3 830 654	156 582	3 987 236
<i>Waarborgen van de algemene financiële toegankelijkheid van het onderwijs voor studenten</i>				
• Basisbeurs	1 661 797	1 694 357	307 564	2 001 921
• Reisvoorziening	992 453	1 024 156	- 9 678	1 014 478
	669 344	670 201	317 242	987 443
<i>Waarborgen toegankelijkheid van het onderwijs voor studerenden met minder draagkrachtige ouders</i>				
• Aanvullende beurs	681 936	683 873	- 39 400	644 473
	681 936	683 873	- 39 400	644 473
<i>Waarborgen flexibiliteit in de wijze van financiering door de studerende</i>				
• Bijverdiengrens	1 035 800	1 242 300	- 60 000	1 182 300
• Leenfaciliteit	0	0	0	0
	1 035 800	1 242 300	- 60 000	1 182 300
<i>Studenten in staat stellen meer tijd in de eigen studie te investeren</i>				
• Collegegeldkrediet	120 000	40 000	0	40 000
	120 000	40 000	0	40 000
<i>Stimuleren van internationale studentenmobiliteit</i>				
	34 000	34 000	- 34 000	0
<i>Overige uitgaven Studiefinanciering</i>				
	45 470	64 311	- 19 636	44 675
<i>Programmakosten-overig</i>				
• Uitvoeringsorganisatie IBG	71 481	71 813	2 054	73 867
	71 481	71 813	2 054	73 867
Totaal programma-uitgaven	3 650 484	3 830 654	156 582	3 987 236
- Waarvan relevant	1 655 684	1 706 354	256 582	1 962 936
- Waarvan niet-relevant	1 994 800	2 124 300	- 100 000	2 024 300
Apparaatsuitgaven	1 095	1 138	38	1 176
Totaal ontvangsten	408 100	421 000	20 000	441 000
• Flexibiliteit financiering studerende	364 970	366 400	20 000	386 400
• Overige ontvangsten	43 130	54 600	0	54 600
Totaal ontvangsten	408 100	421 000	20 000	441 000
- Waarvan relevant	203 600	213 400	10 000	223 400
- Waarvan niet-relevant	204 500	207 600	10 000	217 600

Toelichting mutaties

Voor artikel 11 (Studiefinanciering) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 156,6 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 237,0 miljoen gestegen. Voor € 80,4 miljoen betreft het een daling als gevolg van technische mutaties.

De ontvangsten zijn met € 20,0 miljoen gestegen. Voor € 10,0 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van autonome mutaties zijn de ontvangsten met € 10,0 miljoen gestegen.

Toelichting per operationele doelstelling

Uitgaven

Waarborgen van de algemene financiële toegankelijkheid van het onderwijs voor studenten

De raming van de uitgaven basisbeurs is met € 9,7 miljoen verlaagd. Deze mutatie heeft vrijwel geheel betrekking op de basisbeurs voor deelnemers in de beroepsopleidende leerweg. Er zijn minder deelnemers dan geraamd, hetgeen mede het gevolg is van controleresultaten van de IB-Groep.

De opwaartse bijstelling van de uitgaven reisvoorziening betreft enerzijds de uitgaven van € 300 miljoen voor de OV-kaart. In het kader van optimalisering van kasritmes van de Staat wordt een gedeelte van de verplichtingen aan de vervoersbedrijven voor de OV-kaart 2009 al in 2008 voldaan. Anderzijds betreft het de prijsbijstelling voor de indexatie van de contractprijs met de vervoersbedrijven.

Waarborgen toegankelijkheid van het onderwijs voor studerende met minder draagkrachtige ouders

De raming van de uitgaven aanvullende beurs is op grond van de realisaties over 2008 met € 39,4 miljoen verlaagd. Zowel in de beroepsopleidende leerweg (€ 30,0 miljoen) als in het hoger onderwijs (€ 9,0 miljoen) hoeven minder studerende gebruik te maken van de aanvullende beurs. De lagere aantallen in de beroepsopleidende leerweg zijn daarnaast het gevolg van controleresultaten van de IB-Groep.

Waarborgen flexibiliteit in de wijze van financiering door de studerende

De uitgaven leenvoorziening zijn ten opzichte van de raming met € 60 miljoen verlaagd (technische mutatie). De stijging van de uitgaven rentedragende lening is ten opzichte van 2007 lager dan verwacht.

Stimuleren van internationale studentenmobiliteit

In de begroting 2008 was een afzonderlijke raming opgenomen voor deze operationele doelstelling. In de realisatie 2008 zijn deze uitgaven niet afzonderlijk geboekt, maar onderdeel van de totale uitgaven bij de instrumenten van de overige operationele doelstellingen (basisbeurs, reisvoorziening, aanvullende beurs en de leenvoorziening).

Overige uitgaven studiefinanciering

Deze bijstelling houdt voornamelijk verband met controleresultaten van de IB-Groep.

Ontvangsten

Flexibiliteit financiering studerende

De ontvangsten zijn met € 20 miljoen verhoogd in verband met hogere opbrengsten aan aflossingen op langlopende leningen.

Artikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 12 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	306 359	286 441	446	286 887
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	306 359	286 441	446	286 887
Programma-uitgaven	306 359	286 441	446	286 887
<i>Financiële toegankelijkheid onderwijs voor leerlingen vo en deelnemers bol</i>				
• TS 17-	276 400	258 800	0	258 800
• VO 18+	210 300	193 600	0	193 600
• VO 18+	64 800	64 200	0	64 200
waarvan niet-relevante uitgaven	700	700	0	700
• TS 18+ vavo	1 300	1 000	0	1 000
<i>Financiële toegankelijkheid onderwijs voor studenten aan de lerarenopleiding</i>				
• TS 18+ tlo	12 700	10 400	0	10 400
• TS 18+ tlo	12 700	10 400	0	10 400
<i>Beheersen schoolkosten in het vo en de bol</i>	0	0	0	0
<i>Programma-uitgaven overig</i>				
• Uitvoeringsorganisatie IBG	17 259	17 241	446	17 687
• Uitvoeringsorganisatie IBG	17 259	17 241	446	17 687
Totaal ontvangsten	9 500	11 600	0	11 600
• TS 17-	3 100	4 400	0	4 400
• VO 18+	6 000	6 600	0	6 600
• TS 18+	400	600	0	600

Toelichting mutaties

Voor artikel 12 (Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 446 000 ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008. Voor € 446 000 betreft het technische mutaties.

Artikel 13. Lesgeld

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 13 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	6 016	6 090	96	6 186
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	6 016	6 090	96	6 186
• Uitvoeringsorganisatie IBG	6 016	6 090	96	6 186
Ontvangsten lesgeld	185 300	190 600	0	190 600

Toelichting mutaties

Voor artikel 13 (Lesgeld) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 96 000 ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008. Voor € 96 000 betreft het technische mutaties.

Artikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 14 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	671 788	740 282	2 016 563	2 756 845
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	872 729	941 223	7 860	949 083
Programma uitgaven	817 783	885 452	9 174	894 626
<i>Bevorderen van de deelname van de burgers aan kunsten</i>	<i>528 134</i>	<i>522 626</i>	<i>17 991</i>	<i>540 617</i>
• Cultuurnota 2005–2008	435 137	435 579	16 360	451 939
– Cultuurproducerende instellingen	298 017	298 018	8 167	306 185
– Cultuur ondersteunende instellingen	54 279	54 721	2 835	57 556
– Fondsen	82 840	82 840	5 358	88 198
• Film	20 000	20 000	0	20 000
• Verbreden inzet Cultuur	72 721	64 771	1 631	66 402
• Internationaal Cultuurbeleid (HGIS)	276	2 276	0	2 276
<i>Behoud en Beheer Cultureel Erfgoed</i>	<i>201 864</i>	<i>279 322</i>	<i>– 12 458</i>	<i>266 864</i>
• Subsidies Monumentenzorg	69 447	122 582	239	122 821
• Archieven	22 565	23 065	687	23 752
• Beelden voor de toekomst	23 810	36 160	– 10 582	25 578
• Huisvesting	70 789	70 789	488	71 277
• Musea (niet cultuurnota)	2 614	5 914	0	5 914
• Behoud ven Beheer (overig)	2 389	2 639	1 118	3 757
• Verdrag van Malta en subsidies Archeologie	10 250	18 173	– 4 408	13 765
<i>Bibliotheken</i>	<i>35 340</i>	<i>36 233</i>	<i>– 137</i>	<i>36 096</i>
• Subsidies	668	668	20	688
• Monitoring en evaluatie	0	0	0	0
• Provinciale vernieuwingsplannen	21 227	21 727	– 461	21 266
• RVP blinden en slechtzienden	13 445	13 838	304	14 142
<i>Programmamakosten Overig (w.o. Enveloppe, taakstelling en loon- en prijsbijstelling)</i>	<i>34 690</i>	<i>29 613</i>	<i>2 880</i>	<i>32 493</i>
<i>Nationaal Archief</i>	<i>17 755</i>	<i>17 658</i>	<i>898</i>	<i>18 556</i>
Apparaatsuitgaven	54 946	55 771	– 1 314	54 457
• bestuurdepartement	10 656	12 258	847	13 105
• uitvoeringsdiensten	44 290	43 513	– 2 161	41 352
Ontvangsten	24 304	43 756	– 13 011	30 745

Toelichting mutaties

Voor artikel 14 (Cultuur) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 7,9 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008.

Voor € 14,4 miljoen betreft het technische mutaties als gevolg van loon- en prijsbijstelling. Als gevolg van beleidsmatige mutaties is de begroting met € 6,5 miljoen gedaald waaronder een daling als gevolg van vertragting nieuwbouw RACM van € 5 miljoen.

De verplichtingenraming is verhoogd met een bedrag van € 2,0 miljard. Dit betreft vrijwel geheel het verhogen van de verplichtingruimte in 2008 voor de nieuwe cultuursubsidieperiode 2009–2012.

Toelichting op de operationele doelstelling

Behoud en Beheer Cultureel Erfgoed

Voor het project Beelden voor de Toekomst is vanuit het FES-fonds € 36,2 miljoen beschikbaar voor 2008; hiervan is € 12,4 miljoen afkomstig uit niet-bestede gelden in 2007. Omdat met de onderliggende projecten een halfjaar later is gestart, is er tot en met 2007 ook slechts de helft van dit budget betaald. De verwachting is dat de vertraging niet gedurende de looptijd van het project zal worden ingelopen, maar dat het project een half jaar langer doorloopt. Dit is dus tot medio 2014 i.p.v. eind 2013. Het tot en met 2008 niet betaalde bedrag zal nu worden doorgeschoven naar 2009.

Artikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 15 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	853 393	853 991	47 222	901 213
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	843 193	843 791	44 238	888 029
Programma uitgaven	843 193	843 791	44 238	888 029
<i>Bevorderen dat alle burgers toegang hebben tot een kwalitatief hoogwaardig, onafhankelijk en pluriform media-aanbod</i>	<i>838 740</i>	<i>838 740</i>	<i>44 538</i>	<i>883 278</i>
• Financiering publieke omroep	822 226	822 226	44 208	866 434
• Stimuleringsfonds	16 514	16 514	330	16 844
<i>Programmakosten-overig</i>	<i>4 453</i>	<i>5 051</i>	<i>- 300</i>	<i>4 751</i>
• Overige uitgaven (geen Mediawet)	4 453	5 051	- 300	4 751
Ontvangsten	232 234	236 387	24 400	260 787

Toelichting mutaties

Voor artikel 15 (Media) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 44,2 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008. Dit betreft technische mutaties.

De ontvangsten zijn met € 24,4 miljoen gestegen. Dit betreft technische mutaties.

Toelichting operationele doelstelling

Financiering Publieke Omroep

Als gevolg van een gestegen raming van de reclameontvangsten met € 24 miljoen en de renteontvangsten op de omroepreserve met € 0,4 miljoen, zijn zowel de ontvangsten als de uitgaven t.b.v. de publieke omroep met € 24,4 miljoen gestegen. Verder wordt de stijging op de uitgaven Publieke Omroep voor € 19,8 miljoen verklaard door de loon- en prijsbijstelling over 2008.

Artikel 16. Onderzoek en Wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 16 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	951 727	893 013	81 386	974 399
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	1 044 108	985 706	41 159	1 026 865
Programma uitgaven	1 040 676	982 535	40 892	1 023 427
<i>Zorgen voor een voldoende toerusting van het onderzoeksstelsel</i>	<i>743 595</i>	<i>746 047</i>	<i>39 325</i>	<i>785 372</i>
• NWO	302 701	302 841	12 769	315 610
• KNAW	87 769	87 810	3 937	91 747
• Koninklijke Bibliotheek (KB)	42 912	42 924	2 391	45 315
• Stichting Anno	0	0	0	0
• KNAW bibliotheek	2 365	2 367	77	2 444
• LF TUD bibliotheek	7 146	7 146	229	7 375
• IISG	273	273	6	279
• SURF	2 270	2 270	5 000	7 270
• CPG	476	476	17	493
• TNO	191 693	192 500	3 680	196 180
• BPRC/Stichting AAP	9 183	9 183	362	9 545
• Nationaal Herbarium	1 147	1 147	37	1 184
• NLR	865	865	28	893
• Waterloopkundig Laboratorium	1 340	1 340	42	1 382
• Grondmechanica Delft	800	800	26	826
• MARIN	903	903	29	932
• STT	192	192	35	227
• EMBC	724	724	0	724
• EMBL	3 248	3 248	502	3 750
• ESA	32 101	32 101	825	32 926
• CERN	30 535	30 535	- 142	30 393
• ESO	5 915	5 915	385	6 300
• EG-Liaison	230	290	35	325
• NTU/INL	2 039	2 964	0	2 964
• EIB	1 215	1 215	39	1 254
• Montesquieu Instituut	1 000	1 000	32	1 032
• NCB	0	0	5 000	5 000
• Nationale coördinatie	8 817	8 206	1 516	9 722
• Bilaterale samenwerking	5 538	5 538	2 100	7 638
• Veiligheid	0	1 129	231	1 360
• Nader te verdelen	198	145	137	282
<i>Het bevorderen van wetenschappelijke activiteiten die bijdragen aan de ontwikkeling van specifieke kennis en/of aan het oplossen van belangrijke maatschappelijke vraagstukken</i>	<i>118 197</i>	<i>131 604</i>	<i>1 559</i>	<i>133 163</i>
• FES – BSIK	44 741	62 154	0	62 154
• FES – cleanrooms nanotechnologie	0	0	0	0
• FES – TNO automotive	0	0	0	0
• FES- ITER	0	0	0	0
• FES-GATE	2 000	2 000	0	2 000
• FES- grootschalige researchfaciliteiten	22 822	22 822	0	22 822
• FES- Parelsnoer	7 750	7 750	0	7 750
• Genomics	17 000	15 000	0	15 000
• Smart-mix	4 865	4 865	0	4 865
• EET	994	988	0	988
• NEMO	1 725	1 725	1 559	3 284
• Talentenkracht	300	300	0	300
• Kust- en zeeonderzoek	2 000	2 000	0	2 000
• ASTRON/LOFAR	2 000	2 000	0	2 000
• Grootschalige research infrastructuur	12 000	10 000	0	10 000

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
<i>Ruimte voor excellente onderzoekers en excellente wetenschap</i>	178 613	104 613	0	104 613
• Vernieuwingsimpuls	163 613	88 613	0	88 613
• VI-vrouwencomponent	2 000	2 000	0	2 000
• Talent Mozaiek	2 000	2 000	0	2 000
• Talent Rubicon	4 000	4 000	0	4 000
• Aspasia	2 000	2 000	1 000	3 000
• Creatieve promovendi	4 000	4 000	0	4 000
• Vrouwelijke hoogleraren	1 000	1 000	- 1 000	0
• Graduate schools	0	1 000	0	1 000
<i>Programmakosten-overig</i>	271	271	8	279
• Uitvoeringsorganisatie CFI	271	271	8	279
Apparaatsuitgaven	3 432	3 171	267	3 438
Ontvangsten	167 475	184 802	0	184 802

Toelichting mutaties

Voor artikel 16 (Onderzoek en wetenschapsbeleid) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 41 159 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008.

Voor € 33 791 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 7 368 miljoen gestegen.

De ontvangsten zijn noch gestegen noch gedaald.

Toelichting operationele doelstelling

Zorgen voor een voldoende toerusting van het onderzoekstelsel

De stijging met € 7 368 betreft een herschikking van de OCW-middelen ten behoeve van ondermeer een subsidie aan Naturalis voor de totstandkoming van het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit alsmede een subsidie aan de Stichting SURF voor grensverleggende ICT-innovaties.

Onderdeel van de stijging van de technische mutaties is een bedrag van € 30,4 miljoen in verband met Loon- en prijscompensatie.

Artikel 24. Kinderopvang

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 24 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	1 983 956	2 461 324	336 539	2 797 863
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	1 983 956	2 461 324	336 539	2 797 863
Programma uitgaven	1 983 956	2 460 888	336 539	2 797 427
<i>Kinderopvang is van goede kwaliteit, passend bij de leeftijd, mogelijkheden en behoeften van kinderen</i>	<i>50 399</i>	<i>41 220</i>	<i>- 14 449</i>	<i>26 771</i>
• Subsidies	11 399	10 220	151	10 371
• Kwaliteit en opleidingen	10 000	2 000	- 100	1 900
• Taskforce wachtlijsten	29 000	29 000	- 14 500	14 500
<i>Kinderen kunnen gebruik maken van kinderopvang zonder financiële drempels voor de ouders</i>	<i>1 932 812</i>	<i>2 418 923</i>	<i>351 256</i>	<i>2 770 179</i>
• Kinderopvangtoeslag	1 932 812	2 418 923	351 256	2 770 179
<i>Harmonisatie regelgeving kinderopvang en peuterspeelzalen om alle kinderen te bereiken die VVE nodig hebben</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
• Harmonisering kinderopvang, peuterspeelzalen en VVE	0	0	0	0
<i>Programmakosten-overig</i>	<i>745</i>	<i>745</i>	<i>- 268</i>	<i>477</i>
Apparaatsuitgaven	0	436		436
Ontvangsten	23 313	684 313	12 000	696 313

Toelichting mutaties

Voor artikel 24 (Kinderopvang) is sprake van een stijging van de uitgaven met € 336,5 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Voor € 62,9 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van beleidsmatige mutaties is de begroting met € 273,6 miljoen gestegen. De ontvangsten zijn met € 12,0 miljoen gestegen als gevolg van auto-nome en beleidsmatige mutaties.

Toelichting per operationele doelstelling

Kwaliteit en opleidingen

Deze mutatie van – € 0,1 miljoen, is het saldo van de volgende drie componenten:

- Een verhoging met € 8,0 miljoen ten laste van het budget voor «taskforce wachtlijsten». Deze correctie is noodzakelijk omdat in de eerste supplettoire wet per abuis de bijdragen aan het Gemeentefonds voor toezicht GGD en voor activiteiten uitbreiding BSO afgehaald zijn van het budget voor «kwaliteit en opleidingen» in plaats van het budget voor «taskforce wachtlijsten».
- Een verlaging van de voorgenomen subsidie aan het Kwaliteitsbureau Kinderopvang voor een kwaliteitsimpuls met € 3,1 miljoen. Dit bedrag zal pas in 2009 worden uitgegeven in verband met het feit dat de eerste aanvragen pas in het najaar zijn binnengekomen.
- Een verlaging met € 5,0 miljoen die wordt ingezet ter dekking van de Kinderopvangtoeslag.

Taskforce wachtlijsten

Deze mutatie van – € 14,5 miljoen is eveneens het saldo van drie componenten:

- Een verlaging met € 8,0 miljoen ten gunste van het budget voor «kwaliteit en opleidingen» (zie aldaar).
- Een verlaging van de voorgenomen subsidie aan het Netwerkbureau met € 1,5 miljoen. Dit bedrag zal pas in 2009 worden uitgegeven in verband met het feit dat het bureau pas in het najaar gestart is.
- Een verlaging met € 5,0 miljoen die wordt ingezet ter dekking van de Kinderopvangtoeslag.

Kinderopvangtoeslag

Deze mutatie van € 351,3 miljoen betreft de volgende onderdelen :

- loon- en prijsbijstelling ter grootte van € 62,3 miljoen;
- een verhoging van het budget kinderopvangtoeslag met € 289,0 miljoen, bestaande uit € 214,0 miljoen generale compensatie, € 53,0 miljoen inzet van een eenmalige autonome meevaller op het beleids-terrein van studiefinanciering, € 12,0 miljoen uitgavencorrectie in verband met meerontvangsten en € 10,0 miljoen inzet van enveloppe-middelen.

Ontvangsten

Deze mutatie betreft extra ontvangsten uit afrekeningen over voorgaande jaren.

Artikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 25 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	14 746	14 044	7 216	21 260
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	14 820	14 118	- 759	13 359
Programma uitgaven Emancipatie	12 988	12 165	- 960	11 205
<i>Het verankeren van het emancipatieperspectief in het beleid van departementen</i>	<i>2 488</i>	<i>2 511</i>		<i>2 511</i>
Stimuleringsuitgaven:				
• Emancipatie algemeen	1 988			0
• Onderzoek	500			0
<i>Het versterken van het emancipatieperspectief in de samenleving</i>	<i>8 000</i>	<i>7 500</i>	<i>- 960</i>	<i>6 540</i>
Subsidies:				
• Kennisinstructuur	3 500			0
• Emancipatieprojecten	4 500			0
Homo-emancipatie				
<i>Het verankeren van het emancipatieperspectief in het beleid van departementen</i>	<i>500</i>	<i>500</i>		<i>500</i>
Stimuleringsuitgaven:				
• Homo-emancipatie algemeen	500			0
<i>Het versterken van het emancipatieperspectief in de samenleving</i>	<i>2 000</i>	<i>1 654</i>		<i>1 654</i>
Subsidies:				
• Homo-emancipatie	2 000			0
Apparaatsuitgaven	1 832	1 953	201	2 154
Ontvangsten				0

Toelichting mutaties

Voor Emancipatie is sprake van een daling van de uitgaven met € 0,8 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008. Dit zijn technische mutaties.

2.3 De niet-beleidsartikelen

Artikel 17. Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 17 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e suppletoire begroting 2008	Mutaties 2e suppletoire begroting 2008	Stand 2e suppletoire begroting 2008
Verplichtingen	- 4 308	937 051	- 932 743	0
Waarvan garantieverplichtingen				
Totale uitgaven	- 4 308	937 051	- 932 743	0
• Loonbijstelling	0	756 897	- 756 897	0
• Prijsbijstelling	0	184 303	- 184 303	0
• Nominaal en onvoorzien	- 4 308	- 4 149	8 457	0
• Asielzoekers	0	0	0	0
Ontvangsten	2 488	1 394	0	3 882

Toelichting mutaties

Voor artikel 17 (nominaal en onvoorzien) is sprake van een daling van de uitgaven en verplichtingen met € 932,7 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire wet 2008.

Voor € 941,2 miljoen betreft het een daling door technische mutaties. Als gevolg van beleidsmatige mutaties is de begroting met € 8,5 miljoen opgehoogd.

Loonbijstelling

De mutatie op de post loonbijstelling wordt veroorzaakt door de uitdeling van de loonbijstelling tranche 2008 van € 756,9 miljoen. De verdeling naar de verschillende beleidsartikelen is opgenomen in het algemene deel.

Prijsbijstelling

De mutatie op de post prijsbijstelling wordt veroorzaakt door de uitdeling van de prijsbijstelling van € 184,3 miljoen. De verdeling naar de verschillende beleidsartikelen is opgenomen in het algemene deel.

Nader te verdelen

De mutatie van € 8,5 miljoen op dit onderdeel wordt grotendeels verklaard door de uitdeling van de geparkeerde taakstelling naar aanleiding van het actieplan «LeerKracht van Nederland».

Artikel 18. Ministerie Algemeen

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 18 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	117 232	137 064	5 555	142 619
Uitgaven	117 232	137 064	5 555	142 619
• Niet toe te rekenen uitgaven bestuursdepartement	111 323	117 712	- 3 155	114 557
Apparaatskosten onverdeeld	5 909	19 352	8 710	28 062
Ontvangsten	567	604	- 37	567

Toelichting mutaties

Voor het artikel 18 Ministerie algemeen is sprake van een stijging van de uitgaven met € 5,5 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Voor € 8,2 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is de begroting per saldo met € 2,7 miljoen gedaald.

De belangrijkste mutatie is de inter-temporele compensatie voor de reservering van vervanging van meubilair en automatisering van € 5,5 miljoen. Dit bedrag is dit jaar niet meer nodig.

Artikel 19. Inspecties

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 19 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	47 436	59 883	1 699	61 582
Uitgaven	47 436	59 883	1 699	61 582
• Erfgoedinspectie	2 733	2 635	94	2 729
• Inspectie van het onderwijs	44 703	57 248	1 605	58 853
Ontvangsten	0	0	0	0

Toelichting mutaties

Voor de inspecties is sprake van een stijging van de uitgaven met € 1,7 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008.

Voor € 1,8 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 0,1 miljoen gedaald.

Artikel 20. Adviesraden

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 20 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2008	Stand 1e supplettoire begroting 2008	Mutaties 2e supplettoire begroting 2008	Stand 2e supplettoire begroting 2008
Verplichtingen	7 600	7 695	84	7 779
Uitgaven	7 600	7 695	84	7 779
• Onderwijsraad	2 627	2 730	92	2 822
• Raad voor Cultuur	3 325	3 257	-63	3 194
• Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid	1 648	1 708	55	1 763
Ontvangsten	0	0	0	0

Toelichting mutaties

Voor de adviesraden is sprake van een stijging van de uitgaven met € 0,1 miljoen ten opzichte van de 1e supplettoire wet 2008. Dit betreft nagenoeg alleen technische mutaties.